

Marmara Depremi Öncesinde Çocuk Koruma Sistemini Güçlendirme Çalışmalarını İzleme Rehberini Kullanma Yönergesi

Salgın ve doğal afetler toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını kullanmalarını olumsuz etkilemekte ve çocuklar bu tür olağanüstü durumlardan yetişkinlere göre çok daha fazla olumsuz etkilenmektedirler.

2020 yılında başlayan COVID 19 salgını ve salgın sürecinde gerçekleşen sel, deprem gibi afetler, bu gerçekle bir kez daha yüzleşmemize neden olunca, bu olumsuz deneyimleri gelecek için bir öğrenme sürecine çevirmek istedik. "Salgın ve Doğal Afetler Sırasında Çocukların Korunması Projesi" bu istek ile hazırlandı. Etkiniz AB Programı tarafından desteklendi.

Projenin amacı; salgın ve afetler sırasında çocukların karşılaştıkları riskleri ve Türkiye'deki çocuk koruma sisteminin salgın ve doğal afetler sırasında da çocuğa birincil önceliği verecek biçimde işlemleri için çocuk koruma sisteminde yapılması gereken güçlendirmeleri tespit etmek ve politika yapıcılar için kaynakça ve öneriler oluşturmaktır.

Bu amaca yönelik olarak öncelikle kapsamlı bir masa başı araştırma yürütüldü. Bu çalışmada, hem geçmiş salgın ve doğal afetler sırasında ve sonrasında, hem de halen yaşanmakta olan COVID-19 salgını sırasında yürütülmüş ve yayınlanmış çocuk koruma alanına dair tüm çalışmalar ve basına yansıyan haberler incelenerek kapsamlı bir kaynakça oluşturuldu. Kaynakçada yer alan tüm belgelere [bilgi merkezinden](#) ulaşmak mümkündür.

İncelenen literatür, salgın ve doğal afetlerin çocuklar üzerindeki etkilerini değişik başlıklar altında ve farklı neden-sonuç ilişkileri ile sınıflandırmaktadır. Çalışmaların bazıları sektör bazlı etkileri incelerken, diğerleri sonuç bazlı değerlendirme yapmaktadır; bir grup çalışma da bu etkilerin kırılgan gruplar üzerindeki sonuçları ile ilgilenmektedir. Bu çalışmada tüm bu sınıflandırmalar analiz edilmiş ve kaynakçada yer alan yayınlar ve alan çalışanlarının geri bildirimleri ışığında sektör ve sonuç bazlı ve dört seviyeli bir [sorun ağacı](#) oluşturulmuştur.

Oluşturulan bu sorun ağacı temel alınarak hazırlanan [raporda](#) ise öncelikle sorun ağacının dört seviyesi incelenmiş, ardından salgın ve doğal afetlerde çocukların korunmasına dair yasal çerçeve ile bu tür olağanüstü süreçlerde çocuk koruma hizmetlerinin güçlendirilmesine dair önerilere yer verilmiştir.

'Salgın ve Doğal Afetler Sırasında Çocukların Korunması' Projesinin ikinci basamağında bu önerilerin hayata geçirilmesini sağlamak için öncelikle sivil toplumun kendisi dahil olmak üzere sorumlu kurumların faaliyetlerini izlemesini, aynı zamanda da sorumlu kurumların kendi faaliyetlerini izlemesini sağlamak üzere bir izleme rehberi hazırlanmıştır. Bu rehberin hazırlığı beş kurumun temsilcileri ve gönüllülerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çok özverili bir çalışma ile bu rehberin hazırlığına katkı sağlayan kurumlar ve kişiler:

- Zeynep Sanduvaç, Nirengi Derneği
- Azize Tiryakioğlu (Doktor)
- Gülten Cantimur, AÇEV
- Coşku Deniz Arslan, AÇEV
- Ezgi Tunca, ERG
- Kübra Ünsal, Hayat Sende Derneği
- Betül Bozkurt (klinik psikolog, İstanbul Büyükşehir Belediyesi)

Hazırlanan rehber herkes tarafından ve herkesin ilgi alanına göre kullanabileceği bir yöntemle tasarlanmıştır. Elinizdeki bu yönerge de rehberin içeriği ve kullanım yöntemi hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır:

- 1) Rehberin amacı, Marmara Depremi öncesinde Marmara Bölgesinde çocuk koruma sisteminin güçlendirilmesi için yapılması gereken çalışmaların, sorumlularına hatırlatılması ve yapıp yapılmadığının izlenmesi amacıyla çalışma yapmak isteyen kişi ve kurumların işlerini kolaylaştırmaktır.
- 2) Dolayısıyla, böyle bir çalışma yapmak istiyorsanız, bu rehberi kullanabilirsiniz. Rehberi kullanmak için bir yerden izin veya onay almanız gerekmez. Ancak referans olarak gösterirseniz hem etik açıdan hem de çalışmaların birbirini takip edebilmesini sağlamak için yararlı olur.
- 3) Biz, izleme çalışmalarının iş birliği içerisinde yapılmasını yararlı ve hatta zorunlu görüyoruz. Zira çok kapsamlı bir alandan söz ediyoruz. Herkesin kendi gücü ve ilgisi oranında yürüteceği çalışmaları birleştirmesi halinde daha nitelikli bir sonuç elde edebileceğimizi düşünüyoruz. Bu nedenle, çalışmalarımızdan haberdar olmak veya haberdar etmek, görev bölüşümü ve bilgi paylaşımı yapmak için periyodik olarak toplanıyor ve online bir dosya üzerinden çalışmalarımızı takip ediyoruz. Arzu ederseniz, bu sürece de dahil olabilirsiniz. Bunun için info@cokmed.net adresine bir e.posta göndermeniz yeterli olur.
- 4) Rehberde ilk sayfada bir **izleme planı** yer almaktadır. Bu plan aşağıdaki hedefler baz alınarak yapılmıştır:
 - Afet öncesi hazırlıkların ihtiyaca uygun yapılmasını sağlamak ve yaşananlardan öğrenebilen bir sistem kurmak
 - Afet ve salgınlarda hizmetlere erişimi güvence altına almak ve çocukların güvenliğini için eldeki verinin etkili biçimde kullanılmasını sağlamak
 - Afetlerde ve salgınlarda çocukların sağlık hizmetlerine erişimini güvence altına almak
 - Afetlerde ve salgınlarda çocukların eğitim hizmetlerine erişimi güvence altına almak.
 - Afetlerde ve salgınlarda çocukların ve ebeveynlerin sosyal koruma ve destek hizmetlerine erişimlerini güvence altına almak.
 - Bilgi eksikliğinden veya yanlışlığından kaynaklanan risklerin azaltılarak afet ve salgınlarda çocukların güvenliğini arttırmak.

Çalışma alanınızı bu plan üzerinden hedefe göre seçebilirsiniz.

Her bir hedef ile ilgili "Salgın ve Doğal Afetlerde Çocukların Korunması Raporu"nda yer alan öneriler yanında gösterilmiş, ardından bu önerinin hayata geçirilip geçirilmediğini tespit etmek için kullanılacak izleme sorularına, bu sorulara dair bilgi edinme yöntemine, bilgi talep edilecek kuruma, izleme periyoduna ve bu konuda sorumluluk üstlenmiş olan kuruluşlara yer verilmiştir.

Bu durumda izleme sorularını, bilgi edinme yöntemini dikkate alarak bilgi alınacak kuruluşa yönlendirebilirsiniz. Bunu yazılı veya sözlü olarak yapabilirsiniz.

Eğer tekrardan kaçınmak ve bir destek ağı içinde çalışmak isterseniz, en son sütunda yer alan, o konuda sorumluluk üstlenmiş kuruluş ile iletişim kurabilirsiniz.

- 5) Rehberde aynı zamanda muhatap kurumuna göre de sınıflandırma yapılmıştır. “**Yazılı Bilgi Talebi**” isimli sayfada muhatap kurumlara göre yapılmış sınıflandırmayı bulabilirsiniz. Muhatap kurumlar şunlardır:

Çalışma alanınızı muhatap kurumlar üzerinden de belirleyebilirsiniz.

Adalet Bakanlığı

Afet Koordinasyon Merkezi

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Belediyeler (Bulunduğunuz veya çalışmak istediğiniz yer belediyesi)

CİMER

İletişim Dairesi Başkanlığı

Kızılay

Kişisel Verileri Koruma Kurumu ve Teşkilatı

Milli Eğitim Bakanlığı

Mülki Amirlikler (Bulunduğunuz veya çalışmak istediğiniz kaymakamlık/valilik)

Sağlık Bakanlığı

Sosyal Güvenlik Kurumu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF

Çalışma alanınızı bilgi sorulacak muhatap kurum üzerinden de belirleyebilirsiniz.

Her kurum ile ilgili izleme çalışması için, öncelikle periyod verilmiştir. Ardından kurumu ilgilendiren “Salgın ve Doğal Afetlerde Çocukların Korunması Raporu”nda yer alan öneriler gösterilmiş ve bu önerinin hayata geçirilip geçirilmediğini tespit etmek için kullanılacak izleme sorularına ve bu konuda sorumluluk üstlenmiş olan kuruluşlara yer verilmiştir.

Eğer tekrardan kaçınmak ve bir destek ağı içinde çalışmak isterseniz, en son sütunda yer alan, o konuda sorumluluk üstlenmiş kuruluş “talep edecek kurumlar” ile iletişim kurabilirsiniz.

- 6) Ayrıca rehberde izleme çalışmasında sorumluluk üstlenmiş kişi ve kurumlar bazından da bir çalışma yapılmıştır.

Son olarak;

- 1) Marmara depreminin geleceğini biliyoruz. Geldiğinde çocukların ne tür risklerle karşılaşabileceğini öngörebiliyoruz. Şu andan atılacak bazı adımlar, alınacak bazı önlemler ile birçok çocuğun hayatında önemli fark yaratma olanağına bugün sahibiz. Bu nedenle bu adımların atılmasını, bu önlemlerin alınmasını sağlamak gerek bu işleri yapabilecek kişi ve kurumların gerekse onları yönlendirebilecek bütün kamuoyunun sorumluluğudur. Bu bir iş birliği çağrısıdır.
- 2) Bu rehber Marmara Depremi hedeflenerek hazırlandı. Ancak birçok açıdan salgın ve doğal afet tehdidi altındaki her yere uyarlanma olacağına sahip. Marmara Bölgesi dışında olmanız rehberi kullanmanıza engel teşkil etmez. Belki uyarlamak isteyebilirsiniz. Ancak büyük ölçüde olduğu gibi de kullanabileceğinizi düşünüyoruz. Eğer uyarlamak isterseniz ve desteğe ihtiyacınız olursa bize ulaşabilirsiniz.